

Instrumentenkoffer

voor gemeenten

Dit is een uitgave van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing. Het Procesbureau stimuleert, faciliteert en regisseert bibliotheekvernieuwing in overleg met gemeenten, provincies, rijksoverheid en bibliotheekbranche, verenigd in de Stuurgroep Bibliotheken.

*Telefoon: 070 311 58 30
e-mail: info@bibliotheekvernieuwing.nl.*

Ontwerp en vormgeving:
Mainstream Marketing Communicatie, Dordrecht

Druk:
Rhiendruk, Dordrecht

Den Haag, juli 2006

Inleiding

In de Aanvulling op het Koepelconvenant 'Herstructurering openbaar bibliotheekwerk' is afgesproken dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een 'instrumentenkoffer' voor gemeenten ontwikkelt. Doel van deze 'instrumentenkoffer' is om gemeenten te ondersteunen bij hun opdrachtgeversrol.

Door alle veranderingen in het stelsel van openbare bibliotheken is ook de relatie tussen gemeente en bibliotheek veranderd. Deze relatie wordt steeds zakelijker en vraagt daardoor om nieuwe beleidsinstrumenten. Deze beleidsinstrumenten variëren van richtlijnen voor een minimumniveau van dienstverlening van de openbare bibliotheek (Certificering) tot een handreiking om de subsidierelatie vorm te geven (Budgetsubsiëring).

Onlangs zijn de eerste vier documenten voor de 'instrumentenkoffer' gereed gekomen. Of en wanneer er meer 'instrumenten' volgen is afhankelijk van het proces en de vraag van gemeenten. In deze brochure is compacte informatie opgenomen over:

- De Vernieuwingsagenda 2007*
- Certificering*
- Richtlijn deel II: kostentoerekening*
- Budgetsubsiëring*

Alle documenten zijn via internet te downloaden. Bij de meeste is op internet ook een uitgebreide toelichting opgenomen. Deze toelichtingen maken integraal onderdeel uit van de instrumenten. Wij raden u dan ook aan om deze aandachtig te lezen voordat u met de instrumenten aan de slag gaat.

De Vernieuwingsagenda 2007

De Vernieuwingsagenda 2007

In het kader van de landelijke afspraken over bibliotheekvernieuwing is overeengekomen dat de gemeenten een Vernieuwingsagenda (VA) opstellen. De VA is een methode om tot afspraken te komen tussen gemeente en bibliotheek over het gemeentelijk bibliotheekbeleid. Aan de basis van het bibliotheekbeleid staat de gemeente als opdrachtgever. Om invulling te geven aan de opdrachtgeversrol moet de gemeente zich uitspreken over de hoofdlijnen van het gewenste beleid. De VA is een hulpmiddel om het gemeentelijke beleid systematisch vorm te geven. De gemeente stelt als opdrachtgever en financier vast in welke omvang en met welke diepgang de bibliotheek uitvoering kan geven aan de hoofdlijnen van gemeentelijk bibliotheekbeleid. De gemeente en uiteraard ook de bibliotheek kunnen zich hierbij oriënteren op de Richtlijn voor basisbibliotheken.

Doel van de Vernieuwingsagenda

De VA is ook het middel om de inzet van de autonome gemeentelijke gelden te verbinden met de provinciale en landelijke vernieuwingsgelden. De gemeente is opdrachtgever én voornaamste financier van de lokale bibliotheek. Hierdoor is de inbreng, inzet en betrokkenheid van de gemeenten bij deze verbinding cruciaal. Uit de landelijke vernieuwingsgelden is in 2007 ca. € 16,6 miljoen beschikbaar die evenredig wordt verdeeld over de 12 provincies. Het opstellen van een VA is een voorwaarde om aanspraak te maken op de beschikbare rijksmiddelen voor verbetering en modernisering van de dienstverlening van bibliotheken. De afspraken uit de VA maken uiteindelijk integraal onderdeel uit van de provinciale marsrouteplannen (MRP). Het MRP is een plan ván en vóór alle betrokken partijen in de provincie. De landelijke afspraken vormen een richtinggevend element in deze plannen.

Hoe gebruik je de Vernieuwingsagenda?

Er is een digitaal format ontwikkeld voor het invullen van de VA. Dit format is een hulpmiddel, het is geen invuloefening. Het gaat er vooral om de hoofdlijnen te bepalen en het denken over bibliotheekbeleid te scherpen. Als onderdelen in de VA open blijven, vormen dat de punten die in de komende tijd geagendeerd worden. Het is van groot belang dat de opstelling van de VA gecoördineerd wordt met de provinciale voorbereiding van het MRP 2007. De provincie heeft daarbij de regie.

Waar is de Vernieuwingsagenda te vinden?

Dit jaar is de handreiking voor de VA in digitale vorm omgezet en verder vereenvoudigd. De handreiking is voorzien van een gebruikershandleiding en een technische instructie voor gebruik en toepassing. In de gebruikershandleiding is meer informatie opgenomen over de verbinding met het provinciale marsrouteplan, de landelijke middelen en het tijdpad. Alle bestanden zijn eenvoudig te downloaden van www.bibliotheekvernieuwing.nl (Publicaties / Hulpmiddelen in de praktijk). Zie ook de Nieuwsbrief Bibliotheekvernieuwing 6, die ook te downloaden is via de website.

Certificering

Certificering

Onlangs heeft de Vereniging van Openbare Bibliotheken in overeenstemming met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de certificeringsnorm voor bibliotheken vastgesteld. Dit is de start voor het certificeringsproces, waarin tussen 2006 en 2009 alle openbare bibliotheken in Nederland bezocht en geaudit worden. Tijdens een audit wordt nagegaan op welke punten de desbetreffende bibliotheek voldoet aan de certificeringsnorm en worden eventuele verbeterpunten vastgesteld. Op basis van de bevindingen wordt vervolgens al dan niet tot certificering van de bibliotheek overgegaan.

Het doel van certificering

Met certificering maken openbare bibliotheekorganisaties hun actieve bijdrage aan de ontwikkeling van het bibliotheek(net)werk aantoonbaar. Certificering biedt enerzijds de minimumgarantie voor een constant niveau van producten en dienstverlening voor gebruikers op het lokale niveau. Anderzijds is certificering een voorwaarde om te kunnen (blijven) functioneren in het netwerk van openbare bibliotheken en biedt het minimumgaranties voor landelijke netwerkqualiteit.

Hoe wordt gecertificeerd?

Onafhankelijke auditoren voeren de certificering uit. Deze werken onder verantwoordelijkheid van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken. Deze stichting is samengesteld uit vertegenwoordigers van de bibliotheeksector en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het certificeringsproces wordt gecoördineerd vanuit het certificeringsbureau, dat gehuisvest is bij de Vereniging van Openbare Bibliotheken.

Alle openbare bibliotheken worden de komende 4 jaar geaudit. Een audit duurt een dag en wordt uitgevoerd door één of twee auditoren. Ter voorbereiding op de audit wordt de bibliotheek gevraagd een vragenlijst in te vullen en een aantal beleidsdocumenten op te sturen. Op de auditdag zelf voeren de auditoren gesprekken met diverse functionarissen van de bibliotheek.

Na afloop van de audit ontvangt de bibliotheek een schriftelijke rapportage met de bevindingen van de auditor. Als onderdeel van de schriftelijke rapportage doet de auditor aanbevelingen ter verbetering van de bedrijfsvoering van de bibliotheek. Dit document is vertrouwelijk en alleen bestemd voor de betreffende openbare bibliotheek. Desgevraagd levert de bibliotheek dit rapport aan de gemeente. Geanonimiseerde gegevens worden bij het certificeringbureau gebruikt om trendrapportages te maken.

Op basis van een bindend advies van de auditoren gaat de directeur van de Vereniging Openbare Bibliotheken over tot certificering, dan wel certificering onder voorbehoud.

Wanneer certificering onder voorbehoud plaatsvindt krijgt de organisatie een half jaar de tijd om alsnog aan de toetsingscriteria te voldoen. Bibliotheken die in de eerste ronde niet voor certificering in aanmerking komen, worden in de volgende ronde (na vier jaar) opnieuw beoordeeld.

Consequenties van het niet behalen van het certificaat

Tijdens de eerste certificeringsronde tot 2009 worden aan het niet behalen van het certificaat geen consequenties verbonden. Vanaf 2009 is certificering echter een voorwaarde voor het lidmaatschap van de Vereniging en deelname aan netwerkproducten zoals Bibliotheek.nl.

Bibliotheekorganisaties kunnen tegen de beslissing bezwaar maken. Hiertoe wordt een Commissie van Bezwaar ingesteld.

Waar is het te vinden?

De website van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken (www.bibliotheekcertificaat.nl) is nog in ontwikkeling. Via de website van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (www.debibliotheeken.nl/instrumenten) wordt bekend gemaakt wanneer deze website online gaat. Via de zoekfunctie op www.debibliotheeken.nl kunt u ook alvast enige informatie over het onderwerp vinden.

Richtlijn deel II: kostentoerekening

Richtlijn deel II: kostentoerekening

De Richtlijn deel II: kostentoerekening is een globale kostentoerekening naar de kernfuncties volgens de Richtlijn voor basisbibliotheken. De Richtlijn deel II geeft inzicht in de personele en materiële kosten van het dienstenpakket van een basisbibliotheek die voldoet aan de Richtlijn. In juni 2005 is een eerste opzet van de berekening gemaakt. Hiervoor is een fictieve basisbibliotheek met een verzorgingsgebied van 100.000 inwoners en drie vestigingen als uitgangspunt genomen. Na toetsing en validering van deze berekening door een aantal goed ingevoerde bibliotheekdirecteuren zijn de kosten ook omgerekend naar een richtlijnbibliotheek met 45.000 inwoners en één vestiging en een richtlijnbibliotheek met 150.000 inwoners en vijf vestigingen.

Doel van de Richtlijn deel II

De Richtlijn deel II is bedoeld voor gemeenten en bibliotheken die beleidskeuzes vertalen naar noodzakelijke bedragen om de beoogde vernieuwing te realiseren. De Richtlijn deel II is niet meer en niet minder dan een hulpmiddel bij deze vertaalslag. In de bibliotheeksector zal een groep bibliotheken nog onder het niveau van de Richtlijn functioneren. Anderen functioneren wellicht al op of boven dit niveau. Voor elke afwijkende situatie is een legitieme en duidelijke verklaring te geven. Verschil in aantal inwoners per verzorgingsgebied, aantal vestigingen, geografische spreidingsgraad, inzet van vrijwilligers, extern gefinancierde speerpunten en het niveau van de dienstverlening kunnen verklarende factoren zijn.

Hoe is het te gebruiken?

Gemeenten en bibliotheken bepalen in onderling overleg hoe zij de kernfuncties volgens de Richtlijn voor basisbibliotheken invullen. Dat is maatwerk en wordt vastgelegd in de lokale Vernieuwingsagenda. De berekeningen in de Richtlijn deel II geven een beeld van de globale personele en materiële kosten van het dienstenpakket van een basisbibliotheek volgens de Richtlijn. Ze bieden een uitgangspunt voor wat beleidskeuzes, en daarmee de innovatie van de bibliotheekdienstverlening, globaal kosten. De Richtlijn deel II bevat

géén exploitatiebegrotingen. Opbrengsten zijn in de berekeningen buiten beschouwing gebleven. Er kan dus geen bijbehorend subsidieniveau van worden afgeleid. Naast de vijf kernfuncties volgens de Richtlijn voor basisbibliotheken wordt een beeld geschetst van de kosten van ondersteunende diensten die nodig zijn om zowel de kernfuncties als de innovatie van de dienstverlening vorm te geven.

Waar is het te vinden?

De Richtlijn voor basisbibliotheken en de Richtlijn deel II zijn te downloaden via de websites van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (www.debibliotheken.nl/instrumenten) en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing (www.bibliotheekvernieuwing.nl, onder Publicaties / Hulpmiddelen voor de praktijk).

Budgetsubsidiering

Budgetsubsidieëring

Sinds 2006 stellen gemeenten jaarlijks een Vernieuwingsagenda op. Met de Vernieuwingsagenda kan de gemeente - samen met de bibliotheek - het beleid een extra impuls geven door expliciet te maken welk niveau en welke kwaliteit van dienstverlening voor de bibliotheek wenselijk zijn. In het verlengde hiervan is nu ook een voorbeeldschema gemaakt voor budgetafspraken tussen gemeente(n) en basisbibliotheek. Het schema is ontwikkeld in samenwerking met vertegenwoordigers van bibliotheken en gemeenten. Met het schema in de hand kunnen individuele afspraken per gemeente en basisbibliotheek worden gemaakt.

De vorming van basisbibliotheken heeft in de meeste regio's tot gevolg dat meerdere gemeenten één basisbibliotheek (gaan) subsidiëren. Dit maakt afstemming van beleid en procedures noodzakelijk. Diverse vormen zijn hiervoor mogelijk, bijvoorbeeld met een convenant, samenwerkingsovereenkomst of subsidieverordening. Bij het voorbeeldschema voor budgetafspraken is ook een voorbeeld van een convenant beschikbaar gesteld. Daarnaast is een voorbeeld bijgevoegd van een samenwerkingsovereenkomst en een subsidieverordening. In de subsidieverordening kunnen afspraken tussen de gemeenten onderling worden vastgelegd.

Wat kan je ermee?

Het voorbeeldschema voor budgetafspraken is bedoeld voor gemeenten en bibliotheken die op basis van een product-prestatie-overeenkomst subsidieafspraken willen maken. Deze afspraken zijn gebaseerd op de lokale Vernieuwingsagenda en de Richtlijn voor basisbibliotheken. De gemeente is opdrachtgever van het lokaal bibliotheekwerk. Om dit opdrachtgeverschap goed te vervullen is het noodzakelijk dat de subsidierelatie tussen gemeente en bibliotheek duidelijk wordt vormgegeven. Het schema is hiervoor een hulpmiddel.

Hoe is het te gebruiken?

De voorbeelden zijn digitaal beschikbaar gesteld zodat bibliotheken en gemeenten de documenten kunnen downloaden en printen. Bij de voorbeelden is een toelichting geschreven die uitlegt wat de voorwaarden en basiselementen zijn van budgetsubsidieëring en de lezer stap voor stap informeert over het proces van budgetsubsidieëring.

Waar is het te vinden?

De voorbeelden in het kader van budgetsubsidieëring zijn te downloaden via de websites van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (www.debibliotheken.nl/instrumenten), en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing (www.bibliotheekvernieuwing.nl), onder Publicaties / Hulpmiddelen voor de praktijk).

